

KAZIMIERZ PRZYBYŁKO

UNIVERSITATIS NOSTRÆ ALUMNA DECORA
– KRYSZYNA MARSZAŁEK-MŁYŃCZYK (1930-2007),
DZIAŁACZKA POLITYCZNA I SPOŁECZNA,
ROMANISTKA, DZIENNIKARKA



Krystyna Marszałek urodziła się 9 kwietnia 1930 r. w Białymstoku. Przyszła na świat w rodzinie patriotycznej i religijnej, nastawionej na czynienie dobra innym. Była córką Anny, z domu Zdunko, i Józefa Marszałków. Ojciec pochodził z Markłowic w powiecie cieszyńskim i był uczestnikiem I powstania śląskiego w 1919 r. W dzieciństwie Krystyna przeżyła dwie okupacje: sowiecką (1939-1941), której skutkiem była m.in. rusyfikacja w szkole, oraz niemiecką (1941-1944), w której wyniku Białystok włączono do Okręgu Ost-Preusen.

Szkołę średnią – Państwowe Żeńskie Gimnazjum i Liceum nr 2 (dawniej im. Księżnej Anny z Sapiehów Jabłońskiej) – ukończyła w 1950 r. w Białymstoku. Grono pedagogiczne tej szkoły tworzyli doświadczeni nauczyciele. W szkole obowiązywały dobre przedwojenne zwyczaje co do wychowania, stroju ucznia i jego zachowania, codziennych apeli i modlitwy w klasie przed i po zakończeniu lekcji – w klasach humanistycznych odmawiano po łacinie „Pater noster”. Młodzież co niedziela pod nadzorem nauczyciela udawała się do kościoła. Dewizą szkoły była łacińska sentencja: „Non solum nobis nati sumus” („Nie tylko dla nas samych się urodziliśmy”). Szkoła ta dawała poprzez edukację i wychowanie solidne podstawy intelektualne, ale również patriotyczne.

Po zdaniu w 1950 r. matury Krystyna Marszałek ubiegała się o przyjęcie na Wydział Prawa Uniwersytetu Warszawskiego. Mimo zdania egzaminu

KAZIMIERZ PRZYBYŁKO – emerytowany pracownik Poradni Leczenia Bólu przy II Klinice Anestezjologii i Intensywnej Terapii Uniwersytetu Medycznego w Lublinie (kierownik prof. dr hab. med. Krzysztof Przesmycki); członek współpracownik Wydziału Nauk Społecznych TN KUL.

wstępnego nie została jednak na studia przyjęta. Jedną z przyczyn było to, że rodzice pracowali w zakonnym Ośrodku Pomocy Społecznej „Dobrego Pasterza”, a poza tym ojciec był organistą. Kandydatka na prawnika nie uzyskała też poparcia Związku Młodzieży Polskiej, od którego działacze otrzymała etykietę klerykałki. W tej sprawie nie pomogła nawet interwencja Ministra Sprawiedliwości prof. Henryka Świątkowskiego, który zaproponował Krystynie roczną szkołę prokuratorów im. Duracza, co ona zdecydowanie odrzuciła.

Krystyna Marszałek wraz z dwiema koleżankami z ławy szkolnej, H. Kownacką i A. Tarasiewicz, przyjechała więc do Lublina, gdzie została przyjęta na Wydział Nauk Humanistycznych KUL, podejmując studia na filologii romańskiej.

W czasie studiów Krystyna wykazywała wielką aktywność naukową i społeczną. Szczególnie angażowała się w pracy na rzecz Stowarzyszenia „Chór Akademicki” studentów KUL, którego była prezesem. Chór Akademicki w tym czasie był swoistą wizytówką uczelni jako jedyna organizacja studencka, która mogła względnie swobodnie pokazywać się na zewnątrz. Chór występował w większości lubelskich kościołów, dając koncerty kolęd w okresie Bożego Narodzenia oraz pieśni pasyjnych w Wielkim Poście. W ten sposób odwdzięczał się społeczności za ofiary składane na rzecz KUL, który utrzymywał się ze składek społeczności wiernych.

Chór był wówczas znaczącą organizacją kulturalną, skupiającą młodzież. W repertuarze miał wiele utworów należących do klasyki zarówno polskiej, jak i obcej. Koncertował na uczelni i poza nią, m.in. w Filharmonii Lubelskiej (dyrygent i kierownik artystyczny Olgierd Straszyński). Koncert Chóru KUL był również nagrywany przez Polskie Radio – program III dla zagranicy. Chór organizował na uczelni dwa wielkie koncerty w roku: koncert kolęd po świętach Bożego Narodzenia, na ogół w drugiej połowie stycznia, często z udziałem solistów, m.in. ociemniałego barytona Ryszarda Gruszczyńskiego, przy akompaniamencie prof. Jerzego Sokorskiego. Drugi koncert, tym razem pieśni polskich, organizowany był w maju na zakończenie roku akademickiego. W tym koncercie występowali z chórem znani polscy artyści operowi: Maria Fołtyn, Andrzej Hiolski i Bernard Ładysz. Chór był wszelako aktywny przez cały rok akademicki. W okresie wiosennym Chór dwukrotnie wyjeżdżał na tournée do Puław i Kazimierza Dolnego nad Wisłą na zaproszenie tamtejszych księży proboszczów. W Puławach Chór śpiewał w kościele Garnizonowym, w Świątyni Sybilli i w parafii Włostowice. Następnie statkiem „Marzanna” członkowie Chóru udali się do Kazimierza,

gdzie koncertowali w kazimierskiej Farze, znanej z wyjątkowej architektury, wystroju i organów o wyjątkowym brzmieniu, a także w kościele Ojców Reformatów „na Górcze”. W czasie rejsu po Wiśle zaprezentował się kwartet męski w składzie: Stanisław Jamróz, Gustaw Kania, Edmund Markowicz i Kazimierz Przybyłko. Zespół przygotował dyrygent Czesław Domański.

W wyprawie Chóru uczestniczyli duszpasterze akademicki: ks. Dałeczko, jezuita, ks. Stefan Baretta, późniejszy biskup częstochowski, i ks. Kazimierz Król. Przygotowanie i opracowanie programu koncertu było dziełem dyrygentów: ks. prof. Tadeusza Miazgi i mgra Czesława Domańskiego, który był również organistą w kościele Akademickim. Wszystko to było możliwe dzięki zaangażowaniu, sprawności i umiejętnościom organizacyjnym Krystyny Marszałek. Trzeba tu przypomnieć, że lata 1950-1958 to dla uczelni okres szczególny – czas izolacji, ostrych restrykcji i prześladowań. Równocześnie jednak czas największej integracji wewnętrznej, w której realizowała się idea *universitas* jako *communitas* nauczających i studentów. Zarząd Stowarzyszenia Chór Akademicki KUL¹ celem poszerzenia wiedzy muzycznej zapraszał wówczas z prelekcjami wielu znanych muzykologów i kompozytorów, m.in. W. Lutosławskiego, S. Kisielewskiego i B. Rutkowskiego.

Krystyna Marszałek, mimo wielu aktywności, nie zaniedbywała studiów romanistycznych. Pracę dyplomową na temat *Kobiety w powieściach Juliusza i Edmunda Goncourtów* napisała pod kierunkiem prof. Kaliksta Morawskiego. Magisterium uzyskała 19 lutego 1955 r. W tym czasie otrzymała od prof. Morawskiego propozycję pracy na uczelni, ze względu jednak na specyficzne warunki materialne i rodzinne tej propozycji nie przyjęła i powróciła do Białegostoku.

W mieście rodzinnym w latach 1955-1968 pracowała jako dziennikarka w prasie codziennej i społeczno-kulturalnej („Życie Białostockie”, „Życie Warszawy”, „Gazeta Białostocka”), zajmując się głównie publicystyką kulturalną, oświatową, społeczną oraz krytyką teatralną. W latach 1968-1974 była redaktorem naczelnym białostockiego miesięcznika społeczno-kulturalnego „Kontrasty”.

Od 1965 do 1985 była posłem na Sejm (IV-VIII kadencji) z ramienia Stronnictwa Demokratycznego², członkiem Sejmowej Komisji Pracy i Spraw Socjalnych, Kultury i Sztuki oraz Komisji Spraw Zagranicznych, w VII kadencji zastępcą przewodniczącego tej Komisji, a w VIII kadencji Sejmu –

¹ Zarząd stanowili: Krystyna Marszałek – prezes, Bolesław Baniuk – I wiceprezes, Kazimierz Przybyłko – II wiceprezes organizacyjny, Danuta Wojtczak – sekretarz.

² Bliższe informacje na temat związków z SD i działalności w tym stronnictwie zob. dalej.

przewodniczącą Komisji Kultury i Sztuki. W Sejmie VII kadencji była też wiceprzewodniczącą Zarządu Polskiej Grupy Unii Międzyparlamentarnej.

Od 1984 do 1986 r. była Radcą Kulturalną Ambasady i dyrektorem Instytutu Polskiego w Paryżu.

W latach 1986-1990 była Podsekretarzem Stanu w Ministerstwie Kultury i Sztuki, a w latach 1980-1983 członkiem, z ramienia SD, Rady Państwa do spraw Komisji Rad Narodowych, ratyfikacyjnych i odznaczeń państwowych.

Jak już wspomniano, od 1955 r. Krystyna Marszałek pracowała w prasie codziennej w Białymstoku. W tym czasie była systematycznie wzywana przez władze zwierzchnie do określenia swojego światopoglądu ideologicznego i politycznego w PRL jako warunek *sine qua non* dalszej pracy. Mimo wyznawania chrześcijańskich zasad, których nie ukrywała, w 1959 r. wstąpiła do Stronnictwa Demokratycznego. Stronnictwo to było, w jej ocenie, mniej angażujące ideologicznie i politycznie. W tej organizacji jako sprawna intelektualistka została powołana do pełnienia szeregu odpowiedzialnych funkcji: w latach 1965-1973 i 1976-1981 była członkiem Centralnego Komitetu SD, w okresie 1976-1981 sekretarzem i członkiem Prezydium CK SD, w latach 1959-1976 członkiem Prezydium Komitetu Wojewódzkiego SD w Białymstoku, a od 1974 do 1976 r. jego sekretarzem.

Działała w wielu organizacjach społecznych i stowarzyszeniach kulturalnych. Była członkiem Zarządu Głównego Stowarzyszenia Dziennikarzy Polskich, Zarządu Głównego Ligi Kobiet, wiceprzewodniczącą Rady Towarzystw Regionalnych i Lokalnych przy ministrze Kultury i Sztuki, członkiem Prezydium Rady Naczelnej Towarzystwa Łączności z Polonią Zagraniczną „Polonia” oraz Zarządu Głównego Rady do spraw Rodziny.

W 1991 r. Krystyna Marszałek formalnie przeszła na emeryturę, ale kontynuowała pracę społeczną. Od 1990 r. była prezydentem Rady Fundacji Pamięci Ofiar Obozu Zagłady Auschwitz-Birkenau w Oświęcimiu, a od 1994 r. redaktorem naczelnym pisma „Pro Memoria” wydawanego przez Państwowe Muzeum Auschwitz-Birkenau.

Była aktywnym członkiem Towarzystwa Miłośników Ciechanowa, Stowarzyszenie Parlamentarzystów Polskich, a także francuskiego Association de L'Ordre des Palmes Académiques i polskiego oddziału Stowarzyszenie Kultury Europejskiej (SEC). Za swoją pracę i działalność społeczną otrzymała Złoty Krzyż Zasługi, Krzyże Kawalerski i Komandorski Orderu Odrodzenia Polski, a także francuskie Chevalier de L'Ordre des Palmes Académiques oraz inne odznaczenia honorowe polskie i zagraniczne, w tym odznaki „Zasłużonemu Działaczowi Stronnictwa Demokratycznego” i „Zasłużony Działacz Kultury”. Była honorowym obywatelem Ciechanowca.

Była autorką książek i innych publikacji, które wydawała pod swoim nazwiskiem, jako Krystyna Marszałek, lub pod pseudonimem Maryna Kryńska. Jej ważniejsze prace publicystyczne, translatorskie i edytorskie to w sumie 39 pozycji, m.in. *A Polska śpi na pośmiewisko mądrej Europy* (1992; o ks. Janie Krzysztofie Kluku), *Rady i przesłania księdza Krzysztofa Kluka* (2004), *Paryski sen o sławie* (2005; biografia malarza Mirosława Jana Mireckiego). W 2006 r. opublikowano jej wspomnienia pod tytułem *Czas odległy a jednak bliski*, w których opisała swe życie od dzieciństwa aż po połowę lat siedemdziesiątych.

Krystyna Marszałek zmarła po ciężkiej chorobie 22 grudnia 2007 r. w Warszawie. Pogrzeb odbył się na Cmentarzu Miejskim w Białymstoku

BIBLIOGRAFIA

Akta uniwersyteckie KUL.

MARSZAŁEK K., *Czas odległy, a jednak bliski*, Książnica Podlaska im. Łukasza Górnickiego, Białystok 2002.

PRZYBYŁKO K., *Krystyna Marszałek (1930-2007)*, „Przegląd Uniwersytecki” (KUL) 22 (2010), nr 1 (123) styczeń-luty, s. 23.

PRZYBYŁKO K., *Krystyna Marszałek (1930-2007) jaką utrwaliłem w mojej pamięci – choć odległej, to jednak bliskiej*, „Bibliotekarz Podlaski” 2010, nr 20, s. 96.

RAJEWSKI A., SPYCHAŁSKI W.W., *Nasi przedstawiciele. Noty biograficzne posłów SD w Sejmie PRL w kadencjach V, VI, VII*, Wydawnictwo Epoka, Warszawa 1980.